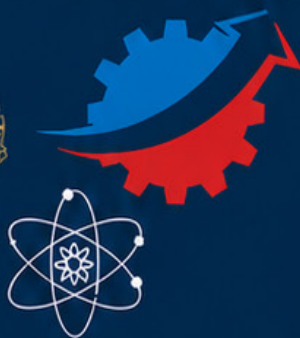

MUHANDISLIK

& IQTISODIYOT

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

2026-YIL
IYUL/7-SON, II-QISM

Milliy nashrlar

OAK: <https://oak.uz/pages/4802>

05.00.00 – Texnika fanlari

08.00.00 – Iqtisodiyot fanlar

Google
Scholar

ISSN
INTERNATIONAL
STANDARD
SERIAL
NUMBER
INTERNATIONAL CENTRE

OpenAIRE

ISSN: 3060-463X

РЭУ.РФ
РОССИЙСКИЙ ЭКОНОМИЧЕСКИЙ УНИВЕРСИТЕТ
ИМЕНИ Г.В. ПЛЕХАНОВА
ФИЛИАЛ В г. ТАШКЕНТЕ

muhandislik & iqtisodiyot

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

Elektron nashr, 2026-yil, iyul.

Bosh muharrir:

Zokirova Nodira Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori, DSc, professor

Bosh muharrir o'rinbosari:

Shakarov Zafar G'afarovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori, PhD, dotsent

Tahrir hay'ati:

Abduraxmanov Kalendar Xodjayevich, O'z FA akademigi, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Sharipov Kongratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori, professor

Maxkamov Baxtiyor Shuxratovich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Shaumarov Said Sanatovich, texnika fanlari doktori, professor

Turayev Bahodir Xatamovich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Nasimov Dilmurod Abdulloyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor

Allayeva Gulchexra Jalgasovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Arabov Nurali Uralovich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Maxmudov Odiljon Xolmirzayevich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Xamrayeva Sayyora Nasimovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Bobonazarova Jamila Xolmurodovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Irmatova Aziza Baxromovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Bo'taboyev Mahammadjon To'ychiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Shamshiyeva Nargizaxon Nosirxuja kizi, iqtisodiyot fanlari doktori, professor,

Xolmuxamedov Muhsinjon Murodullayevich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Xodjayeva Nodiraxon Abdurashidovna, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Amanov Otabek Amankulovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Qurbonov Samandar Pulatovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Zikriyoyev Aziz Sadulloyevich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Tabayev Azamat Zaripbayevich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Sxay Lana Aleksandrovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

Ismoilova Gulnora Fayzullayevna, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Djumaniyazov Umrbek Ilxamovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Kasimova Nargiza Sabitdjanovna, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Kalanova Moxigul Baxritdinovna, dotsent

Ashurzoda Luiza Muxtarovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Sharipov Sardor Begmaxmat o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Tursunov Ulug'bek Sativoldiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent

Bauyetdinov Majit Janizaqovich, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti dotsenti, PhD

Botirov Bozorbek Musurmon o'g'li, Texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Sultonov Shavkatjon Abdullayevich, Kimyo fanlari doktori, (DSc)

Jo'raeva Malohat Muhammadovna, filologiya fanlari doktori (DSc), professor.

Yusupov Maxamadamin Abduxamidovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi (DSc), professor

Kalonova Moxigul Baxritdinovna, iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent

Mirzayev Kulmamat Djanzakovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi (DSc), professor.

Karimova Nilufar Sadirdin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Norboyev Odil Abrayevich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

Karimova Nilufar Sadirdin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Pardaev Umidjon Uralovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor

Xolmirzayev Ulug'bek Abdulazizovich, Iqtisodiyot fanlari doktori (DSc)

muhandislik & iqtisodiyot

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

- 05.01.00 – Axborot texnologiyalari, boshqaruv va kompyuter grafikasi
- 05.01.01 – Muhandislik geometriyasi va kompyuter grafikasi. Audio va video texnologiyalari
- 05.01.02 – Tizimli tahlil, boshqaruv va axborotni qayta ishlash
- 05.01.03 – Informatikaning nazariy asoslari
- 05.01.04 – Hisoblash mashinalari, majmualari va kompyuter tarmoqlarining matematik va dasturiy ta'minoti
- 05.01.05 – Axborotlarni himoyalash usullari va tizimlari. Axborot xavfsizligi
- 05.01.06 – Hisoblash texnikasi va boshqaruv tizimlarining elementlari va qurilmalari
- 05.01.07 – Matematik modellash
- 05.01.11 – Raqamli texnologiyalar va sun'iy intellekt
- 05.02.00 – Mashinasozlik va mashinashunoslik
- 05.02.08 – Yer usti majmualari va uchish apparatlari
- 05.03.02 – Metrologiya va metrologiya ta'minoti
- 05.04.01 – Telekommunikatsiya va kompyuter tizimlari, telekommunikatsiya tarmoqlari va qurilmalari. Axborotlarni taqsimlash
- 05.05.03 – Yorug'lik texnikasi. Maxsus yoritish texnologiyasi
- 05.05.05 – Issiqlik texnikasining nazariy asoslari
- 05.05.06 – Qayta tiklanadigan energiya turlari asosidagi energiya qurilmalari
- 05.06.01 – To'qimachilik va yengil sanoat ishlab chiqarishlari materialshunosligi
- 05.08.03 – Temir yo'l transportini ishlatish
- 05.08.06 – "G'ildirakli va gusenisali mashinalar va ularni ishlatish" (texnika fanlari)
- 05.09.01 – Qurilish konstruksiyalari, bino va inshootlar
- 05.09.04 – Suv ta'minoti. Kanalizatsiya. Suv havzalarini muhofazalovchi qurilish tizimlari
- 10.00.06 – Qiyosiy adabiyotshunoslik, chog'ishtirma tilshunoslik va tarjimashunoslik
- 10.00.04 – Yevropa, Amerika va Avstraliya xalqlari tili va adabiyoti
- 08.00.01 – Iqtisodiyot nazariyasi
- 08.00.02 – Makroiqtisodiyot
- 08.00.03 – Sanoat iqtisodiyoti
- 08.00.04 – Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
- 08.00.05 – Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
- 08.00.06 – Ekonometrika va statistika
- 08.00.07 – Moliya, pul muomalasi va kredit
- 08.00.08 – Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
- 08.00.09 – Jahon iqtisodiyoti
- 08.00.10 – Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
- 08.00.11 – Marketing
- 08.00.12 – Mintaqaviy iqtisodiyot
- 08.00.13 – Menejment
- 08.00.14 – Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
- 08.00.15 – Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
- 08.00.16 – Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
- 08.00.17 – Turizm va mehmonxona faoliyati

Ma'lumot uchun, OAK
Rayosatining 2024-yil 28-avgustdagi 360/5-son qarori bilan "Dissertatsiyalar asosiy ilmiy natijalarini chop etishga tavsiya etilgan milliy ilmiy nashrlar ro'yxati"ga texnika va iqtisodiyot fanlari bo'yicha "Muhandislik va iqtisodiyot" jurnali ro'yxatga kiritilgan.

Muassis: "Tadbirkor va ishbilarmon" MChJ

Hamkorlarimiz:

1. Toshkent shahridagi G.V.Plexanov nomidagi Rossiya iqtisodiyot universiteti
2. Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti
3. Toshkent irrigatsiya va qishloq xo'jaligini mexanizatsiyalash muhandislari instituti" milliy tadqiqot universiteti
4. Islom Karimov nomidagi Toshkent davlat texnika universiteti
5. Muhammad al-Xorazmiy nomidagi Toshkent axborot texnologiyalari universiteti
6. Toshkent davlat transport universiteti
7. Toshkent arxitektura-qurilish universiteti
8. Toshkent kimyo-texnologiya universiteti
9. Jizzax politexnika instituti

MUNDARIJA

OILAVIY KORXONALAR FAOLIYATINI BOSHQARISHNING TASHKILY MEXANIZMINI TIZIMLI TAHLILI	10
Sultonov Bobirmirzo Mavlonjon o'g'li	
NEW ZEALAND'S EXPERIENCE IN TRANSITIONING TO INFLATION TARGETING	21
Duskobilov Umidjon Sharofiddinovich	
ВЛИЯНИЕ ПАРАМЕТРОВ ПРОЦЕССА ТЕКУЧЕСТИ НА СВОЙСТВА ГРАНУЛИРОВАННЫХ МАТЕРИАЛОВ НА ОСНОВЕ УГОЛЬНЫХ ОТХОДОВ В РАМКАХ ЦИРКУЛЯРНОЙ ЭКОНОМИКИ	28
Абдуганиев Азизбек, Кулдашева Азиза	
BUDJET TUSHUMLARINI OSHIRISHDA BOJXONA TO'LOVLARIGA TA'SIR ETUVCHI OMILLARNI EKONOMETRIK BAHOLASH VA PROGNOZLASH	33
Fayzullayev Farrux Sharofovich	
O'ZBEKISTON KORXONALARIDA MOLYAVIY HISOBOTNING XALQARO STANDARTLARIGA (MHXS) O'TISHDA UCHRAYDIGAN ASOSIY MUAMMOLAR: SO'ROVNOMA NATIJALARI ASOSIDA TAHLIL	41
Safarova Gulbahor Nusratovna	
ТЕМИР YO'L TRANSPORTI INNOVATSION EKOTIZIMINI SHAKLLANTIRISH MODELI	45
Muradov Bahrom, Masharipov Ma'sud	
TIJORAT BANKLARIDA QARZ OLUVCHILARNING TO'LOVGA LAYOQATLILIGINI BAHOLASHNING NAZARIY-USLUBIY ASOSLARI	49
Soibov Jamshid Raxmatqulovovich	
O'ZBEKISTONDA CHEGARALARARO TURIZMNI RIVOJLANTIRISHDA BOJXONA XIZMATLARINI TAKOMILLASHTIRISH ISTIQBOLLARI	56
Ergashev Qobiljon Ernazarovich	
TIJORAT BANKLARIDA ICHKI AUDITNING IQTISODIY MOHIYATI VA FUNKSIONAL EVOLYUTSIYASI: XALQARO STANDARTLARNING YANGI AVLADI ASOSIDAGI YONDASHUV	62
Narziyev Xayotjon Azamatovich	
MOLYAVIY INVESTITSİYALAR AUDITINI O'TKAZISH METODIKASINI VA AUDIT RISKLARINI BAHOLASHNI TAKOMILLASHTIRISH	69
Jumamurodov To'libay Yeldashbayevich	
MOLYAVIY HISOBOT IZOHLARIDA UZOQ MUDDATLI AKTIVLAR QADRSIZLANISHI YUZASIDAN OCHIB BERILADIGAN AXBOROTLAR TARKIBINI KENGAYTIRISH ORQALI HISOBOT SHAFFOFLIGINI OSHIRISH.	75
Fayzullayev Begzod Baxtiyor o'g'li	
XORIJIY MAMLAKATLAR TAJRIBASINI O'ZBEKISTON DAVLAT SEKTORI ICHKI AUDITIGA MOSLASHTIRISHNING KONSEPTUAL MODEL VA MUHIMLIK DARAJALARINI ME'YORIY-HUQUQIY BAZAGA JORIY ETISH	82
Ismatillayev Baypo'lat Xushvaqtovich	
O'ZBEKISTONDA TOVAR YETKAZIB BERISH ZANJIRI ISHTIROKCHILARI FAOLIYATI VA BOJXONA NAZORATI TIZIMINING ZAMONAVIY HOLATI TAHLILI	90
Ergashev Qobiljon, Kilichov Nazar	
DAVLAT XARIDLARI BO'YICHA ICHKI AUDITNING XATARGA YO'NALTIRILGAN METODOLOGIYASI	96
Rajabov Shuxrat Ismayilovich	
TIJORAT BANKLARIDA ICHKI AUDIT XIZMATI TUSHUNCHASINING IQTISODIY MAZMUNI VA UNI TAKOMILLASHTIRISH MASALALARI	101
Ismailov Azizbek Madaminovich	
YENGIL SANOAT KORXONALARIDA XATARGA YO'NALTIRILGAN ICHKI AUDIT METODIKASINI TAKOMILLASHTIRISH	109
Tojiyeva Shahlo Mahmatmurodovna	

IQTISODIY O'SISH OMILLARINI RIVOJLANISHIDA MOLIVAVIY XAVFLARNING TA'SIRI VA ULARNI KAMAYTIRISH IMKONIYATLARI	115
Turopova Nigora Xolmurod qizi	
QASHQADARYO VILOYATIDA YALPI HUDUDII MAHSULOT VA BANDLIK KO'RSATKICHLARI O'RTASIDAGI KORRELYATSION BOG'LIQLIK.....	118
Karimov Olimjon Akramovich	
ИННОВАЦИОННЫЕ МЕХАНИЗМЫ УПРАВЛЕНИЯ ЖИЛИЩНЫМ СТРОИТЕЛЬСТВОМ В Г. ТЕРМЕЗЕ В УСЛОВИЯХ РОСТА ИНВЕСТИЦИОННОЙ АКТИВНОСТИ	124
Токсонов Хуршид Эгамбердиевич	
VINOCHILIK SANOATI KORXONALARIDA BUXGALTERIYA HISOBINI TAKOMILLASHTIRISH	129
Botirov Lazizbek Botirovich	
MEHNATGA HAQ TO'LASHNING IQTISODIY MAZMUNI, TASNIFI VA HISOB OBYEKT LARI SIFATIDAGI XUSUSIYATLARI	134
Anvar Raximov Maxmarasulovich	
IQTISODIY ISLOHOTLAR JARAYONIDA TIJORAT BANKLARI RESURS BAZASI SAMARADORLIGINI OSHIRISH MASALALARI	139
Marpatov Shavkat Mavlonxonovich	
TO'QIMACHILIK SANOATIDA INVESTITSION LOYIHALAR UCHUN MOLIVALASHTIRISH MANBALARINI DIVERSIFIKATSİYALASHNING USTUVOR YO'NALISHLARI	145
Qurbonov Jasurbek Pozilovich	
МЕТОДОЛОГИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ ФОРМИРОВАНИЯ СИСТЕМЫ УПРАВЛЕНИЯ КОНКУРЕНТНЫМ ПОТЕНЦИАЛОМ ПРЕДПРИЯТИЙ СТРОИТЕЛЬНОЙ ОТРАСЛИ.....	150
Ташмухамедова Карима Саматовна	
МЕТОДОЛОГИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ ФОРМИРОВАНИЯ СИСТЕМЫ УПРАВЛЕНИЯ КОНКУРЕНТНЫМ ПОТЕНЦИАЛОМ ПРЕДПРИЯТИЙ СТРОИТЕЛЬНОЙ ОТРАСЛИ.....	156
Sultonmurod Qurbonov, Ahmadjon Ibadullaev, Elmira Teshabayeva, Umar Chorshanbiev	
ECONOMIC STRUCTURE AND DEVELOPMENT PRIORITIES FOR STRENGTHENING INTERREGIONAL ECONOMIC COOPERATION: EVIDENCE FROM NAMANGAN REGION	161
Sattarov R. A.	
MATERIALLARNING TARKIBI VA TUZILISHINING ULARNING XOSSALARIGA TA'SIRINI TAHLIL QILISH... ..	167
Tuxliyev Muslimbek Sherzod o'g'li	
REMOTE WORK AND EMPLOYEE ENGAGEMENT: INSIGHTS FROM TASHKENT IT FIRMS.....	171
Narmurodova Sitara Aktamovna	
OPTIMIZING CONVERGENT-DIVERGENT ROCKET NOZZLE GEOMETRY (30°/10°) TO ENHANCE THE ALTITUDE PERFORMANCE OF MODEL ROCKETS USING SOLID SUGAR PROPELLANTS.....	176
Berdiyev Usmon Tolib o'g'li	
TIRBAND HUDUDLARDA SODIR BO'LAYOTGAN YO'L-TRANSPORT HODISALARINING TAHLILI.....	181
Xolmatov Umid Sadirdinovich	
TRANSPORT TIZIMIDA HARAKAT XAVFSIZLIGIGA KOMPLEKS TA'SIR ETUVCHI OMILLARNI GIS-TSI ASOSIDA BAHOLASH VA KAMAYTIRISH (JIZZAX SHAHRI MISOLIDA)	186
Kamolov Otabek Quدراتovich	
DEVELOPMENT OF ELASTOMER COMPOSITIONS BASED ON LOCAL RAW MATERIALS FOR RAILWAY RAIL PADS AND EVALUATION OF THEIR DYNAMIC PROPERTIES.....	192
Ibadullaev Akhmadjan, Lesov Kuvandik, Samandarov Xushnodbek, Chorshanbiev Umar	
SHUDGORLANGAN YERLARNI EKISHGA TAYYORLASHDA QO'LLANILADIGAN MASHINA PLANKALI G'ALTAKMOLASINING PARAMETRLARINI ASOSLASH	198
Muqimova Davlatxon, Giyasidinov Abdumannob, Haydarov Murodjon	
HUMAN CAPITAL DEVELOPMENT AND ITS IMPACT ON THE BUSINESS ENVIRONMENT IN UZBEKISTAN: A LITERATURE REVIEW	203
Dilafroz Kuchkorova	

KLASTERLARDA ASOSIY FAOLIYAT DAROMADLARI HISOBINI TAKOMILLASHTIRISH	209
Shirov Javlonbek Akbarovich	
СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ МЕТОДОЛОГИИ ОЦЕНКИ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ ЭФФЕКТИВНОСТИ	
ИНВЕСТИЦИОННЫХ ПРОЕКТОВ В АКЦИОНЕРНЫХ ОБЩЕСТВАХ НА ОСНОВЕ КРИТЕРИЕВ ESG..	215
Айтмуратова Улбике Жалгасовна	
KICHIK VA O'RTA BIZNES SUBYEKTLARI HAYOTIY AYLANISH BOSQICHLARINI ANIQLASH USULLARINI	
AUDITGA TASIRI: YOSHGA OID USUL	222
Muydinov Erkin Djamaldinovich	
HUDUDNING IJTIMOIIY-IQTISODIY RIVOJLANISHINI BOSHQARISHNING MINTAQAVIY XUSUSIYATLARI...	
.....	229
Raximov Jo'rabek Raximovich	
XALQARO MARKETING STRATEGIYALARINING NAZARIY ASOSLARI VA EKSPORT FAOLIYATIDAGI ROLI	
.....	236
Shoxida Ibadullayeva	
EKSPORT SAMARADORLIGINI OSHIRISH ORQALI MINTAQ RAQOBATBARDOSHLIGINI TA'MINLASH	
YO'LLARI.....	240
Matyoqubov Arslonbek G'ayrat o'g'li	
CHORRAHA SVETOFORLARINING AQLLI AVTOMATLASHTIRILGAN BOSHQARUV PARAMETRLARINI	
SUMO MODELI ASOSIDA TAKOMILLASHTIRISH.....	244
Bayozov Ravshan Rajabovich	
M-39 YO'LINING 989-1013 KMLARIDAGI TOG'LI HUDUDLARDA SODIR ETILGAN YTHLARNING	
TAHLILI ASOSIDA CHORA-TADBIRLAR ISHLAB CHIQISH SAMARADORLIGI.....	251
Shokirov Ozod G'aybullay o'g'li	
SHAHAR MAGISTRAL YO'LLARINING TUZILISHI VA TRANSPORT OQIMI	258
Xayrullo Raximovich Baynazarov	
ELEKTROMOBILLAR BATAREYALARINI TURLI IQLIM SHAROITLARIDA QIZDIRISH UCHUN	
SARFLANADIGAN ENERGIYA VA VAQT KO'RSATKICHLARINI OPTIMALLASHTIRISH	266
Qosimov Baxtiyor Axmatjonovich	
ELEKTROMOBILLARGA TEXNIK XIZMAT KO'RSATISH STANSIYALARI FAOLIYATINING BOSHQARUV	
MODEL.....	272
Xasanov Bunyodjon Ibragim o'g'li	
KICHIK BIZNES SUBYEKTLARINING INVESTITSION SALOHİYATINI BAHOLASHNING HUDUDIIY	
XUSUSIYATLARI.....	279
Vaisov Dilshod, Madraximov Qahramon	
EKSPORT-LOGISTIKA INFRATUZILMASI SAMARADORLIGINI OSHIRISHNING XORIY DAVLATLARI	
TARJIBASI	285
Raimboyeva Mashhura Davronbek qizi	
TA'LIM JARAYONIDA SUN'IY INTELLEKT ASOSIDAGI ADAPTIV BAHOLASH TIZIMINI ISHLAB CHIQISH	
VA UNING SAMARADORLIGINI BAHOLASH.....	291
Madaminov Shoxruxbek Ma'rufjon o'g'li	
FERMENTLANGAN NO'XAT UNI VA BUG'DOY UNI ARALASHMASIDAN TAYYORLANGAN NONNING	
SIFATI VA OZIQAVIY QIYMATINI ASOSLASH.....	295
Kamolova Muxlisa, Barakayev Nusratilla	
QURILISH KORXONALARI UCHUN YASHIL STRATEGIK BOSHQARUV MODEL.....	302
G'ulomova Shaxlo Baxtiyor qizi	
ИССЛЕДОВАНИЕ ГИДРОГЕОЛОГИЧЕСКИХ УСЛОВИЙ СОЛЕВОГО ПЛАСТА И КАРСТА	
ТЮБЕГАТАНСКОГО МЕСТОРОЖДЕНИЯ	310
Холбаев Бахром, Курбанов Диярбек	
VALIKLI JINNING IKKI PICHQOLI TIZIMIDA TOLA AJRATISH JARAYONINING NAZARIY TAHLILI.....	314
Abdugapparova Sh.N., Yuldashev A.X.	

YO'L-TRANSPORT HODISALARI SODIR BO'LISHIDA HAYDOVCHINING PSIXOFIZIOLOGIK HOLATINING TA'SIRI.....	319
Ulkanov Sardorjon Sodiqjon o'g'li	
QISHLOQ MAHALLALARIDA MARKAZIY ISSIQLIK TIZIMLARINI VODOROD ENERGIYA GENERATORLARI ASOSIDA TASHKIL ETISHNING TEXNOLOGIK VA IQTISODIY ASOSLARI.....	323
Askarov Xasanjon, Jumaqulova Zulayho	
MUHIM AXBOROT INFRATUZILMASI OBYEKTLARINING RAQAMLI TRANSFORMATSIYASI SHAROITIDA KIBERXAVFSIZLIK BO'YICHA MUTAXASSISLARNI AMALIYOTGA YO'NALTIRILGAN TAYYORLASH.....	329
G'ulomov Sherzod Rajaboyevich	
BARBOTAJLI ABSORBER QURILMASINING GIDRAVLIK QARSHILIGINI TADQIQ ETISH.....	338
Xalilov Ismoiljon, Askarov Xasanjon	
MAXSUS IQTISODIY VA SANOAT ZONALARIDA KO'P TARMOQLI KORXONALAR FAOLIYATINI BOSHQARISHNING INSTITUTSIONAL VA TASHKILIY-IQTISODIY XUSUSIYATLARI.....	345
Xusanova Malohat Mingnorovna	
AGROTADBIRKORLIK SUBYEKTLARINI IQTISODIY ZONALAR BO'YICHA RIVOJLANTIRISH YO'NALISHLARI.....	349
A. B. Qurbonov	
QURILISH MATERIALLARI SANOATI KORXONALARIDA ISHLAB CHIQRISH HAJMINI CHEKLAYOTGAN MUAMMOLAR.....	357
Toshpulatov Asronbek Mutalibovich	
РЕАЛИЗАЦИЯ ИНВЕСТИЦИОННОЙ ПОЛИТИКИ КАК ФАКТОР РАЗВИТИЯ «ЗЕЛЁНОЙ» ЭНЕРГЕТИКИ В РЕСПУБЛИКЕ УЗБЕКИСТАН.....	364
Матчанов Умирзак Сейтжанович	
MEHNAT BOZORI TRANSFORMATSIYASINING ZAMONAVIY SHAKLLARI: NAZARIY ASOSLAR VA GENDER JIHATLARI TAHLILI.....	371
Xasanova Shaxzoda Sarvar qizi	
GLOBALIZATSIYA SHAROITIDA YANGI O'ZBEKISTONDA IQTISODIY TA'LIM RIVOJLANISHINING TENDENSIYALARI VA ISTIQBOLLARI.....	375
Masharipova Maksuda Becnazarovna	
MEHNAT MUHOFAZASIDA INSON OMILINING O'RNI VA AHAMIYATI.....	380
Ashirqulova Qurbonoy, Nurbek Mamatov	
BILIMGA ASOSLANGAN AVTONOM AGENTLAR VA RAG TEXNOLOGIYALARI.....	387
Ibragimov Sanjarbek Salijanovich	
EKSPORT SALOHİYATINI BAHOLASHDA QIYOSIY USTUNLIK (BALASSA) INDEKSIDAN FOYDALANISH.....	395
Olchinboyev Otabek Abdusamad o'g'li	
TIJORAT BANKLARI TOMONIDAN KORPORATIV MOLIYALASHTIRISHNI TAKOMILLASHTIRISH ISTIQBOLLARI.....	399
Abduraxmonov Farrux Talipjanovich	
HUJURLARNI ANIQLASH TIZIMLARIDA TAHDID MODELINI ISHLAB CHIQUISH.....	404
Barotova Zahro Akmaljon qizi	
G'ISHTNI QURITISH VA PISHIRISH JARAYONLARI.....	413
Askarov Xasanjon	
BUG' TURBINALI GENERATORLARNING SAMARADORLIGINI OSHIRISHNING ZAMONAVIY TEXNIK YECHIMLARI.....	417
Xudoyqulov Zoki, Eshbekov Muxriddin	
EFFECTIVE WAYS TO USE DEVICES OPERATING IN A MECHATRONICS SYSTEM.....	421
Makhammaillo Aliboyev	
KREATIV IQTISODIYOT VA GENDER INKLYUZIV RIVOJLANISH O'RTASIDAGI O'ZARO BOG'LIQLIK: XALQARO TENDENSIYALAR VA O'ZBEKISTON TAJRIBASI.....	427
Sharipova Aziza Faxriddin qizi	

DAVLAT TASHKIOTLARIDA MENTORLIK TIZIMINI JORIY ETISH HOLATI VA INNOVATSION MODELAR TAHLILI	431
Xurshida Maxmadaminova	
O'ZBEKISTONDA KREATIV IQTISODIYOTNING RIVOJLANISH HOLATI VA ISTIQBOLLARI.....	440
Dusmuxamedov Oybek Suratbekovich	
RAQAMLI IQTISODIYOTNING TRANSFORMATSION MODEL OMILLARI VA DRAYVERLARI.....	446
Abruyeva Xilola Sherbekovna	
УПРОЩЕННЫЙ СПОСОБ ВЫЧЕРЧИВАНИЯ ПРОФИЛЯ ЗУБЧАТОГО КОЛЕСА ПРИ ВЫПОЛНЕНИИ КУРСОВЫХ РАБОТ ПО «ТЕОРИИ МЕХАНИЗМОВ И МАШИН».....	455
Файзуллаев Асамитдин, Файзуллаев Салохитдин	
МОДЕЛИ СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ МЕХАНИЗМОВ ПРИНЯТИЯ РЕШЕНИЙ.....	459
Джидибаева Гульзат, Абдуллаев Ильгор, Далиев Ахтам	
MAXSUS KIYIMBOR TO'QIMALAR UCHUN BAZALT XOMASHYOSINI TAYYORLASH TEXNOLOGIYASINI TAKOMILLASHTIRISH.....	467
Mustanova Zilola Abdusamat qizi	
РАЗРАБОТКА МЕТОДОВ И АЛГОРИТМОВ ПАРАМЕТРИЧЕСКОГО 3D-МОДЕЛИРОВАНИЯ ОДЕЖДЫ С УЧЁТОМ АНТРОПОМЕТРИЧЕСКИХ ХАРАКТЕРИСТИК ФИГУРЫ ЧЕЛОВЕКА	473
Каримбердиева Мохинур Шерзод кизи	
O'ZBEKISTONDA MOLIYAVIY XAVFSIZLIKNI TA'MINLASHDA FISKAL SIYOSATDAN FOYDALANISHNING USTUVOR YO'NALISHLARI.....	481
Azamatov Po'lat To'liqunovich	
CHIZMA GEOMETRIYA FANINI O'QITISHDA VIRTUAL MUHIT TUSHUNCHASI VA UNING FAZOVIY TASAVVURNI RIVOJLANTIRISHDAGI O'RNI	487
Yusubjonov Jonibek Farxod o'g'li	
ANDIJON SHAHRI BOBURSHOH KO'CHASIDA TRANSPORT VOSITALARINING XAVFSIZ HARAKATINI TASHKIL ETISH.....	495
Meliqo'ziyev Abdulaziz Rasuljon o'g'li	
CHAQIQ TOSH ISHLAB CHIQARISH TANNARXINING ASOSIY KO'RSATKICHLARI	501
Qosimov Karimjon, Zuhritdinov Alisher, Kosimova Maloxatxon, Zo'xriddinov Dilmurod, Mahammadjonov Nurmahamad	
COMPOSITION ANALYSIS OF DEMERCAPTANIZED RESIDUAL STREAMS AND GAS CONDENSATES AS RAW MATERIALS FOR THE SYNTHESIS OF MERCAPTAN-CONTAINED ODORANTS	508
Tilloeva Shakhnoza Fakhritdinovna	
QURILISH MATERIALLARI ISHLAB CHIQARUVCHI KORXONALARDA INNOVATSION BOSHQARUVNI TASHKIL ETISH NATIJADORLIGINI BAHOLASH MEZONLARI.....	514
Fayzullayev Jonibek Mambetsaliy o'g'li	
KREDIT PORTFELINI BOSHQARISHNING TAMOYILLARI, USULLARI VA BAHOLASH MEZONLARI.....	520
Farxod G'afforovich	
TIJORAT BANKLARI KREDITLARINING MAHALLA TADBIRKORLIGINI RIVOJLANTIRISHDAGI O'RNI.....	526
Yodgorov Farrux G'afforovich	
TEMIR YO'L TRANSPORTIDA TASHILADIGAN TOVARLAR USTIDAN BOJXONA NAZORATINING TASHKILY-BOSHQARUV MEKANIZMINI TAKOMILLASHTIRISH YO'LLARI	533
Berdiyev Abbas, Ergashev Qobiljon	
TRANSPORT SOHASIDA MOLIYAVIY FAOLIYAT SAMARADORLIGINI OSHIRISH YO'LLARI (TOSHKENT METROPOLITENI MISOLIDA).....	540
Xamrayev Jamshid Panjiyevich	
JAHON SAVDO TASHKILOTI TALABLARI ASOSIDA O'ZBEKISTONDA BOJXONA TO'LOVLARINI TAKOMILLASHTIRISH.....	547
Sarmanov Orifjon Adiljonovich	
JISMONIY SHAXSLAR TOMONIDAN OLIB KIRILADIGAN TOVARLARGA BOJSIZ OLIB KIRISH NORMASINI QO'LLASH VA BOJXONA TO'LOVLARINI UNDIRISHNI TAKOMILLASHTIRISH	554
Nomozov Abduvohid Abdurazzoq o'g'li	

RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA INNOVATSION BANK XIZMATLARI	559
D. M. Kallibekov	
ANGREN VA YANGI ANGREN IESLARINING KUL-SHLAK AG'DARMALARINING TO'PLANISH HAJMLARINI TAHLIL QILISH	563
Almatov Ilxomjon, Xatamov G'ayrat, Xamidullayev Baxrom, Jabborov Ergash	
AKSIYADORLIK JAMIYATLARIDA INVESTITSiya LOYIHALARINI MOLiyALASHTIRISHDA "KAPITAL MAJBURIYATLAR — LIKVIDLIK — ERKIN PUL OQIMI" MUVOZANATINI TA'MINLASH MODEL.....	570
Jumaniyazova Feruza Rajabovna	
SUT QORAMOLCHILIGIDA XARAJATLARNI TAQSIMLASH VA MAHSULOT TANNARXINI HISOBLASH..	575
Abduganieva Dildora, Alikulov Abdimo'min	
RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA NOMODDIY AKTIVLARNING UZLUKSIZ (RAQAMLI) AUDITI MODEL	581
Ishankulov Izzatilla Nurillayevich	
MEHMONXONA XO'JALIGI SAMARADORLIGINI BAHOLASHNING KO'P DARAJALI INTEGRAL MEXANIZMI VA MSII INDEKSI.....	586
Rahimov Hasan Abdusaitovich	
YASHIL IQTISODIYOT SHAROITIDA ENERGIYA SAMARADORLIGI VA SANOAT TARMOQLARINI MODERNIZATSiya QILISH XUSUSIYATLARI	590
Xamrayeva Sevinch, Ibrokhimjon Foziljonov	
RESURS TEJAMKOR TEXNOLOGIYALARDAN FOYDALANISH ASOSIDA KICHIK BIZNES KORXONALARINING RAQOBATBARDOSHLIGINI OSHIRISH YO'LLARI	596
Sattorov Sardor Qahramonjon o'g'li	
ISHLAB CHIQRISH KORXONALARIDA MOLiyAVIY HISOBOT AUDITINI RISKKA ASOSLANGAN YONDASHUV ASOSIDA TASHKIL ETISH VA METODOLOGIYASINI TAKOMILLASHTIRISH.....	602
Karamatova Noiba Husnitdinovna	
YENGIL SANOAT KORXONALARI RAQOBATBARDOSHLIGINI OSHIRISHNING MOLiyAVIY MEXANIZMLARI	610
Haydarova Shoxista Davronovna	
O'ZBEKISTONDA ICHKI TURIZMNI DAVLAT TOMONIDAN MOLiyAVIY QO'LLAB-QUVVATLASH MEXANIZMI: XARAJATLARNI QISMAN QAYTARISH (KESHBK) TIZIMINING INSTITUTSIONAL-MOLiyAVIY TAHLILI	616
Karimova Dilafruz Sadirdin qizi	
G'ALLACHILIK KLASSTERLARIDA ICHKI BO'LINMALAR O'RTASIDA TRANSFERT BAHOLARINI SHAKLLANTIRISH VA ISHLAB CHIQRISH XARAJATLARI HISOBINI TAKOMILLASHTIRISH MASALALARI	622
Yuldashev Sherali Xaitovich	
TIJORAT BANKLARIDA MOLiyAVIY XIZMATLAR KO'RSATISHNING ZAMONAVIY HOLATI VA RIVOJLANISH TENDENSIYALARI	630
Ergashev Azizxon Avazxon o'g'li	
OG'IR ARALASHMALAR TUTGICHI (TOSHTUTGICH)DA PAXTA OQIMIDAN OG'IR ARALASHMALARNING TASHQARIGA UZLUKSIZ RAVISHDA CHIQUIB KETISHINI TA'MINLOVCHI MOSLAMANING HARAKATI	638
R.K. Djamalov, Karimov Maxmud Raxmatovich	
OMONATLARNING O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI MINTAQI IQTISODIYOTLARIGA TA'SIRI	646
Shodiyev Odiljon Salim o'g'li	
O'ZBEKISTON QISHLOQ XO'JALIGIDA ORGANIK MEVA-SABZAVOTLAR YETISHTIRISH, SOTISH VA ISTE'MOL TIZIMIDAGI ASOSIY TO'SIQ VA MUAMMOLAR.....	651
Shavqidinova Dilnavoz, Abror Mamasadikov	

O'ZBEKISTON QISHLOQ XO'JALIGIDA ORGANIK MEVA-SABZAVOTLAR YETISHTIRISH, SOTISH VA ISTE'MOL TIZIMIDAGI ASOSIY TO'SIQ VA MUAMMOLAR

Shavqidinova Dilnavoz

“TIQXMMI” Milliy tadqiqot universiteti
Iqtisodiyot kafedrası katta o'qituvchisi

Abror Mamasadikov

“TIQXMMI” Milliy tadqiqot universiteti
Iqtisodiyot kafedrası katta o'qituvchisi

Annotatsiya. Ushbu maqolada O'zbekistonda organik meva-sabzavotlarni yetishtirish, ularni ichki va tashqi bozorda sotish hamda aholi iste'moli bilan bog'liq mavjud to'siqlar tahlil qilinadi. Organik mahsulot yetishtirishga qiziqish oshib borayotgan bo'lsa-da, amalda fermer va dehqon xo'jaliklari sertifikatlashtirish xarajatlari, tuproqni o'tish davriga tayyorlash, ishonchli biologik vositalarni topish, hujjatlarni yuritish va bozorga chiqish kabi muammolarga duch kelmoqda. Savdo bosqichida organik mahsulotni oddiy mahsulotdan ajratib ko'rsatish, iste'molchi ishonchini shakllantirish, alohida logistika va savdo kanallarining kamligi ham sezilarli ta'sir qilmoqda. Iste'mol sohasida esa narx, axborot yetishmasligi va “organik” atamasidan turlicha foydalanish muammosi saqlanib turibdi. Maqolada huquqiy hujjatlar, xalqaro tashkilotlar materiallari va organik qishloq xo'jaligiga oid ilmiy manbalar tahlil qilindi. Organik mahsulotlar qiymat zanjiri ishlab chiqarish, sertifikatlashtirish, sotish va iste'mol bosqichlariga ajratilib o'rganildi. Mualliflik tahlili asosida muammolarning o'zaro bog'liqligi ochib berildi hamda ularning fermer va iste'molchi qarorlariga ta'siri baholandi.

Kalit so'zlar: organik qishloq xo'jaligi, organik meva-sabzavotlar, sertifikatlashtirish, fermer, iste'molchi, organik bozor, eksport, qiymat zanjiri, marketing, agrar muammolar.

Аннотация. В данной статье анализируются существующие барьеры, связанные с производством органических фруктов и овощей в Узбекистане, их реализацией на внутреннем и внешнем рынках, а также потреблением населением. Несмотря на растущий интерес к производству органической продукции, на практике фермерские и дехканские хозяйства сталкиваются с такими проблемами, как расходы на сертификацию, подготовка почвы к переходному периоду, поиск надежных биологических средств, ведение документации и выход на рынок. На этапе реализации существенное влияние оказывают необходимость отличать органическую продукцию от обычной, формирование доверия потребителей, а также недостаток специализированной логистики и каналов сбыта. В сфере потребления сохраняются проблемы, связанные с ценой, недостатком информации и различным использованием термина «органический». В статье проанализированы нормативно-правовые документы, материалы международных организаций и научные источники по органическому сельскому хозяйству. Цепочка создания стоимости органической продукции рассмотрена по этапам производства, сертификации, реализации и потребления. На основе авторского анализа выявлена взаимосвязь между существующими проблемами и оценено их влияние на решения фермеров и потребителей.

Ключевые слова: органическое сельское хозяйство, органические фрукты и овощи, сертификация, фермер, потребитель, органический рынок, экспорт, цепочка создания стоимости, маркетинг, аграрные проблемы.

Abstract. This article analyzes the existing barriers related to the production of organic fruits and vegetables in Uzbekistan, their sale in domestic and foreign markets, and their consumption by the population. Although interest in organic production is growing, in practice, farmers and dehqan farms face problems such as certification costs, soil preparation for the transition period, finding reliable biological inputs, record keeping, and market access. At the sales stage, the need to distinguish organic products from conventional products, build consumer trust, and the limited availability of specialized logistics and sales channels also have a significant impact. In the area of consumption, problems related to price, lack of information, and the varying use of the term “organic” remain. The article analyzes legal documents, materials from international organizations, and scientific sources related to organic agriculture. The organic product value chain is examined by dividing it into the stages of production, certification, sales, and consumption. Based on the author's analysis, the interrelationship of the problems is identified, and their impact on the decisions of farmers and consumers is assessed.

Keywords: organic agriculture, organic fruits and vegetables, certification, farmer, consumer, organic market, export, value chain, marketing, agricultural problems.

KIRISH

Bozorda “tabiiy”, “ekologik toza”, “uy sharoitida yetishtirilgan” degan yozuvlarni tez-tez uchratish mumkin. Ammo bu atamalarning har biri organik mahsulot degani emas. Organik mahsulot ma’lum talablar asosida yetishtirilgani va belgilangan tartibda tasdiqlangani bilan ajralib turadi. O‘zbekiston uchun bu yo‘nalish ayniqsa qiziqarli. Mamlakat meva-sabzavot yetishtirish bo‘yicha katta imkoniyatga ega, tashqi bozorlarda ham sifatli va xavfsiz mahsulotga talab bor. Biroq organik mahsulotni ko‘paytirish faqat fermerga “kimyoviy vositani kamaytirish” deb tushuntirish bilan hal bo‘lmaydi. Yer maydonining tarixi, qo‘llanilgan vositalar, hosilni yig‘ish, saqlash, qayta ishlash va sotish jarayoni bir-biriga bog‘langan va jarayonning muhim bosqichlari hisoblanadi.

O‘zbekistonda 2022-yilda qabul qilingan “Organik mahsulotlar to‘g‘risida”gi Qonun organik mahsulotlarni ishlab chiqarish, qayta ishlash, saqlash, tashish, tamg‘alash va realizatsiya qilish sohasidagi munosabatlarni huquqiy jihatdan tartibga soldi.[1] Bu sohaning institutsional asosi shakllanayotganidan dalolat beradi. Lekin huquqiy asosning o‘zi fermerning bozordagi muammosini avtomatik hal qilmaydi.

Fermer uchun: “Organik mahsulot yetishtirsam, uni kim yuqoriroq narxda sotib oladi?” degan muhim va javobi noaniq savol hamisha eng muhim dastlabki savol bo‘ladi. Agar bu savolga aniq javob bo‘lmasa, u katta xarajat va xavf bilan bog‘liq o‘tish jarayoniga kirishishga shoshilmaydi. Xaridor esa boshqa savollarni beradi: “Bu mahsulot haqiqatan ham organikmi?”, “Bunga qanday ishonish mumkin?” Ishonch muammosi aynan shu savol bilan shu yerda boshlanadi. Maqolaning maqsadi O‘zbekistonda organik meva-sabzavotlarni yetishtirish, sotish va iste‘mol qilish zanjiridagi amaliy to‘siqlarni tahlil qilish, ularning kelib chiqish sabablarini yoritishdan iborat.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Xalqaro ilmiy adabiyotlarda organik qishloq xo‘jaligi bir vaqtning o‘zida agrotexnologik, iqtisodiy va institutsional tizim sifatida baholanadi. FAO organik qishloq xo‘jaligini tabiiy resurslardan oqilona foydalanish, biologik jarayonlarga tayanish va tashqi kimyoviy resurslarni cheklashga asoslangan ishlab chiqarish tizimi sifatida ta’riflaydi.[2] IFOAM Organics International materiallarida organik ishlab chiqarishni kengaytirishda sertifikatlashtirish, bozorga kirish va ishlab chiqaruvchilarning bilim darajasi muhim omillar qatorida qayd etiladi. [3] Organik mahsulotning bozordagi qiymati ko‘p hollarda uning tashqi ko‘rinishi bilan emas, ishlab chiqarish jarayoni haqidagi ishonchli axborot bilan bog‘liq.

Willer va Lernoud tomonidan tayyorlangan organik qishloq xo‘jaligi bo‘yicha xalqaro tadqiqotlarda jahon organik bozori kengayib borayotgani, biroq sertifikatlashtirish va bozorga chiqish xarajatlari kichik ishlab chiqaruvchilar uchun murakkab masala bo‘lib qolayotgani ta’kidlangan.[4] Rivojlanayotgan mamlakatlardagi fermerlar uchun bu muammo yanada sezilarli. Organik mahsulot eksporti yuqori daromad keltirishi mumkin, lekin tashqi bozor standartlarini bajarish, hujjatlarni tayyorlash va mahsulotni belgilangan sifatda yetkazib berish katta tashkiliy salohiyat talab qiladi.

Iste‘molchi tomonidan esa organik mahsulotga ishonch alohida ahamiyat kasb etadi. Hughner va hammualliflar organik oziq-ovqat xaridida sog‘liq, atrof-muhit va mahsulot sifati muhim omil ekanini, biroq yuqori narx hamda mahsulot haqida yetarli axborot bo‘lmasligi xaridni cheklashini qayd etgan.[5] O‘zbekistonda organik mahsulotlar sohasining huquqiy asoslari shakllanib bormoqda. Qonunchilikda organik mahsulotlarni sertifikatlashtirish, tamg‘alash va muvofiqlikni baholash bilan bog‘liq normalar belgilangan.[1] Endi masala ushbu qoidalarning fermer, savdo tarmog‘i va iste‘molchi darajasida qanday ishlashi bilan bog‘liq.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Tadqiqotda tizimli tahlil va qiyosiy tahlil usullaridan foydalanildi. Har bir bo‘g‘inda paydo bo‘ladigan to‘siqlar alohida ko‘rib chiqildi. Tahlilda O‘zbekistonning organik mahsulotlarga oid qonunchiligi, FAO, IFOAM va xalqaro ilmiy tadqiqotlardan foydalanildi. Shuningdek, muammolarni uchta katta guruhga ajratish usuli qo‘llanildi

TAHLIL VA NATIJALAR

Organik meva-sabzavot yetishtirishdagi to‘siqlar

Organik ishlab chiqarishga o‘tish fermer uchun texnologik qaror bilan birga iqtisodiy qaror hamdir. Odatiy intensiv dehqonchilikdan organik tizimga o‘tish davrida hosildorlik o‘zgarishi, yangi agrotexnologiyalarni sinab ko‘rish va ishlab chiqarish xarajatlarning oshishi kuzatilishi mumkin. Fermer oldin kimyoviy vosita yoki mineral o‘g‘itdan foydalanib kelgan bo‘lsa, organik ishlab chiqarish talablariga moslashish uchun ish yuritish uslubini o‘zgartirishiga to‘g‘ri keladi. Masalan, olma yetishtiruvchi fermer hosilni zararkunandalardan himoya qilishda avval ishlatgan vositasini bir kunda boshqasiga almashtira olmaydi. U biologik usulning samarasini o‘rganadi,

ishonchli mahsulot yetkazib beruvchini topadi, maydon bo'yicha qaydlarni yuritadi.

1-jadval.

O'zbekistonda organik meva-sabzavotlar yetishtirish tizimidagi asosiy to'siqlar

№	Muammo	Amaliy ko'rinishi	Fermerga ta'siri
1	O'tish davri xarajatlari	texnologiya va ishlab chiqarish usulini o'zgartirish	daromad bo'yicha noaniqlik
2	Sertifikatlashtirish	hujjat va tekshiruv jarayonlari	qo'shimcha vaqt va xarajat
3	Biologik vositalar bozori	sifatli vositalarni topish qiyinligi	ishlab chiqarish xavfi
4	Mutaxassis yetishmasligi	organik agronomiya bo'yicha maslahat kamligi	noto'g'ri texnologik qaror
5	Hujjat yuritish	maydon va mahsulot haqidagi qaydlar	ma'muriy yuklama
6	Moliyalashtirish	uzoqroq muddatli investisiyaga ehtiyoj	organik ishlab chiqarishga kirish qiyinligi
7	Ifloslanish xavfi	qo'shni maydonlardan ta'sir ehtimoli	sertifikatlashtirishda xavf

1-jadvaldagi muammolarning ko'pchiligi fermerning bir o'ziga bog'liq emas. Qo'shni maydonda qo'llanilayotgan kimyoviy vosita shamol yoki suv orqali organik maydonga ta'sir qilishi ehtimoli bor. Fermer barcha agroteknologik talablarga amal qilgan taqdirda ham, tashqi muhit bilan bog'liq xavf qoladi. Sertifikatlashtirish ham ko'pchilik uchun tushunarsiz va murakkab jarayon sifatida qabul qilinishi mumkin. Bu yerda muammo faqat sertifikat narxida emas. Fermer hujjat yuritishni ham o'rganishiga to'g'ri keladi. Organik meva-sabzavotlar yetishtirish uchun doimiy ravishda "Qaysi vosita qachon qo'llanildi? Urug' qayerdan olindi? Hosil qaysi kuni yig'ildi?" kabi muhim savollarga jarayon davomida javoblar yozib boriladi.

Organik mahsulotni sotish va bozorga chiqishdagi muammolar

Ishlab chiqarish muvaffaqiyatli yakunlangani bilan fermerning muammolari tugamaydi. U mahsulotni oddiy mahsulotdan farqli narxda sotishi uchun xaridor organik maqomni tushunishi va unga ishonishi kerak. Amalda bozorda "organik", "eko", "tabiiy" va "kimyoviysiz" kabi atamalar aralash ishlatilishi mumkin. Xaridor ular o'rtasidagi farqni bilmasa, sertifikatlashtirilgan mahsulot egasi qo'shimcha xarajat qilgan bo'lsa ham, bozorda uning ustunligi aniq sezilmaydi.

Savdo infratuzilmasida ham alohida muammo bor. Organik mahsulot kichik hajmlarda yetishtirilsa, uni yig'ish, saralash, qadoqlash va yetkazib berish xarajatlari mahsulot birligiga nisbatan yuqoriroq bo'ladi. Tasavvur qilaylik, bir necha fermer organik pomidor yetishtirdi. Har birida alohida kichik hajmda organik mahsulotlar bor va sotilyapti. Yirik supermarket esa bir xil sifatda, belgilangan vaqtda va uzluksiz mahsulot yetkazib berishni so'raydi. Fermerlar o'zaro kooperatsiya qilmasa, har biri alohida holda bunday shartni bajarishda qiynaladi. Bu ishlab chiqarish hajmi bilan savdo talablari o'rtasidagi oddiy, ammo muhim ziddiyatdir (2-jadval).

2-jadval.

Organik mahsulotni sotish va iste'mol qilish bosqichidagi muammolar

Muammo	Savdo jarayoniga ta'siri	Iste'molchiga ta'siri
Organik mahsulotni aniq identifikatsiya qilish qiyinligi	brend qiymati pasayadi	ishonch susayadi
Yuqori chakana narx	talab cheklanadi	xarid kamayadi
Alohida savdo kanallarining kamligi	fermerning bozor tanlovi qisqaradi	mahsulotni topish qiyin
Marketing axborotining yetishmasligi	mahsulotning afzalligi tushuntirilmaydi	"organik" tushunchasi noaniq qoladi
Sertifikat haqida ma'lumotning ochiq emasligi	tekshirish jarayoni murakkab	soxta da'volarga shubha ortadi
Logistika xarajatlari	narx oshadi	mahsulot qimmatlashadi

Jadvaldagi omillar o'zaro bog'langan va iste'molchi organik mahsulot haqida kam ma'lumotga ega bo'lsa, u yuqori narxni to'lashga tayyor bo'lmaydi. Fermer esa yuqori narxsiz sertifikatlashtirish xarajatini qoplashga

qiynaladi. Natijada organik ishlab chiqarishga qiziqish susayishi ehtimoli paydo bo'ladi.

Iste'mol tizimidagi ishonch va narx muammosi

Organik mahsulotlar bozorida ishonch pul kabi muhim resurs hisoblanadi. Iste'molchi mahsulotning haqiqatan organik ekanini ko'zi bilan tekshira olmaydi. U asosan sertifikat, tamg'a, sotuvchi haqidagi axborot va brend haqidagi ma'lumotlarga ishonib, xaridni amalga oshiradi. Hughner va hammualiflar organik mahsulotni xarid qilishda iste'molchining motivlari turlicha ekanini yozadi: ayrimlar sog'liq haqida o'ylaydi, boshqalar atrof-muhitni hisobga oladi, yana bir qismi mahsulotning ta'mi va sifatiga qiziqadi.[5] O'zbekistonda ham bu omillar mavjud, lekin organik mahsulotning o'zi haqidagi axborot hali barcha iste'molchi qatlamlariga bir xil darajada yetib bormagan.

Narx ham jiddiy to'siq hisoblanadi. Odatiy mahsulotdan qimmat bo'lgan mahsulotni xarid qilish uchun inson uning afzalligini tushunishi va shu farq uchun haq to'lashga tayyor bo'lishi kerak. Agar do'kon peshtaxtasida ikki xil bodring turgan bo'lsa va ular tashqi ko'rinishda deyarli bir xil bo'lsa, "organik" degan yozuvning o'zi xaridorni ishontirmasligi mumkin. Bu holatda QR-kod orqali mahsulot tarixi, sertifikati va ishlab chiqaruvchi haqida qisqacha ma'lumot berish iste'molchi bilan fermer o'rtasidagi axborot masofasini qisqartirishi mumkin. Lekin raqamli vosita faqat ma'lumot ishonchli va muntazam yangilangan taqdirdagina foyda beradi.

O'zbekistonda organik meva-sabzavotlar tizimidagi muammolarni faqat bitta bo'g'inga bog'lab tushuntirish to'liq tasavvur bermaydi. Sertifikatlashtirish xarajatini pasaytirish fermerga yordam berishi mumkin, ammo mahsulot uchun barqaror xaridor topilmasa, muammo boshqa shaklda davom etadi. Faqat marketingni kuchaytirish ham yetarli bo'lmaydi, chunki mahsulot haqiqiy organik standartlarga javob berishi va bu ma'lumot ishonchli tarzda tasdiqlanishi kerak. Bu zanjirda fermerning bilim darajasi alohida o'rin tutadi. Organik texnologiya bo'yicha noto'g'ri qaror qabul qilinsa, hosildorlik pasayishi yoki sertifikatlashtirish jarayonida muammo chiqishi mumkin. Shu sababli agronomlar va rahbarlar uchun amaliy o'quv materiallari muhim ahamiyatga ega.

Yana bir jihat — mayda ishlab chiqaruvchilarning bozordagi o'рни. Xalqaro tajribada organik fermerlar kooperativlar va uyushmalar orqali mahsulotni yig'ish, sertifikatlashtirish, qayta ishlash va eksport qilish xarajatlarini taqsimlashga harakat qiladi.[3][4] O'zbekistonda ham ayrim hududlarda fermerlarning birlashgan holda ishlashi ularning bozordagi muzokara kuchini oshirishi mumkin. Organik mahsulotning raqamli kuzatuvchanligi ham istiqbolli yo'nalishlardan biri hisoblanadi. FAO oziq-ovqat qiymat zanjirida raqamli texnologiyalar mahsulot kelib chiqishi haqidagi ma'lumotlarni yig'ish va ishtirokchilar o'rtasida almashish imkonini kengaytirishini qayd etadi.[6] Fermer, laboratoriya, sertifikatlashtirish organi va eksportchi ma'lumotlari bir-biri bilan bog'langan holda yuritilsa, mahsulot tarixini tekshirish osonlashadi. Biroq raqamlashtirishni ham muammolarning universal yechimi sifatida tasavvur qilish to'g'ri emas. Internet sifati, raqamli savodxonlik va ma'lumotlarni yuritish madaniyati yetarli darajada bo'lmasa, eng yaxshi platforma ham kutilgan samarani bermaydi.

O'zbekiston uchun organik bozorni kengaytirishda ishonchli sertifikatlashtirish, fermerlarga amaliy maslahat berish, biologik vositalar bozorini rivojlantirish, savdo kanallarini ko'paytirish va iste'molchilarga tushunarli axborot yetkazish bir-birini to'ldiruvchi jarayonlar sifatida qaralishi mumkin.

XULOSA VA TAKLIFLAR

O'zbekistonda organik meva-sabzavotlar sohasi ma'lum iqtisodiy imkoniyatlarga ega. Meva-sabzavotchilikdagi tajriba, turli iqlim zonalar va eksport geografiyasining kengayishi organik segment uchun ham muayyan imkoniyat yaratadi. Shu bilan birga, ishlab chiqarishdan iste'molchigacha bo'lgan yo'lda bir qator amaliy muammolar saqlanib turibdi. Fermer uchun o'tish davri, sertifikatlashtirish, biologik vositalardan foydalanish va hujjat yuritish qiyinchilik tug'diradi. Savdo sohasida mahsulotni alohida pozitsiyalash, barqaror xaridor topish, kichik hajmdagi mahsulotlarni yig'ish va yetkazib berish masalasi mavjud. Iste'molchi esa narx va ishonch masalasi bilan to'qnashadi.

Organik mahsulot bozorining kelajagi fermerning hosil yetishtirish qobiliyatigagina bog'liq emas. Sertifikatlashtirish organi, agronom, laboratoriya, logistika kompaniyasi, savdo tarmog'i va iste'molchi o'rtasidagi munosabatlar ham muhim o'rin tutadi. Hayotdagi oddiy holatni olaylik: fermer yaxshi mahsulot yetishtirdi, lekin uning organik maqomi xaridorga ishonchli tarzda yetkazilmadi. Bu holda qo'shimcha sarflangan mehnat bozorda to'liq qiymatga aylanmasligi mumkin. Aksincha, sertifikat, raqamli kuzatuvchanlik, tushunarli tamg'alash va to'g'ri marketing bir nuqtada uchrashganda mahsulotning iqtisodiy qiymati ham boshqacha qabul qilinadi. Shu nuqtayi nazardan organik meva-sabzavotlar tizimini rivojlantirish ishlab chiqarish, bozor va iste'molni bir-biridan ajratib hal qilish emas, balki ular o'rtasidagi amaliy bog'lanishlarni mustahkamlash bilan bog'liq.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. O'zbekiston Respublikasining 2022-yil 25-apreldagi "Organik mahsulotlar to'g'risida" O'RQ-766-son Qonuni. <https://lex.uz/uz/docs/-5980334>
2. Food and Agriculture Organization of the United Nations. (n.d.). *Organic agriculture*. FAO.
3. IFOAM – Organics International. (2022). *The world of organic agriculture: Statistics and emerging trends*. IFOAM Organics International.
4. Willer, H., & Lernoud, J. (Eds.). (2019). *The world of organic agriculture: Statistics and emerging trends 2019*. Research Institute of Organic Agriculture FiBL & IFOAM Organics International.
5. Hughner, R. S., McDonagh, P., Prothero, A., Shultz, C. J., & Stanton, J. (2007). Who are organic food consumers? A compilation and review of why people purchase organic food. *Journal of Consumer Behaviour*, 6(2–3), 94–110. <https://doi.org/10.1002/cb.210>
6. Food and Agriculture Organization of the United Nations. (2023). *Feasibility study for application of digital technologies for improved traceability and transparency along the agrifood value chains*. FAO.
7. Kamilaris, A., Fonts, A., & Prenafeta-Boldú, F. X. (2019). The rise of blockchain technology in agriculture and food supply chains. *Trends in Food Science & Technology*, 91, 640–652. <https://doi.org/10.1016/j.tifs.2019.07.034>
8. European Parliament & Council of the European Union. (2018). *Regulation (EU) 2018/848 on organic production and labelling of organic products*. Official Journal of the European Union.
9. Food and Agriculture Organization of the United Nations. (2021). *Digital technologies for sustainable agriculture and rural development*. FAO.
10. FiBL & IFOAM – Organics International. (2024). *The world of organic agriculture: Statistics and emerging trends 2024*. Research Institute of Organic Agriculture FiBL & IFOAM Organics International.

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokir Alibekov

Sahifalovchi va dizayner: Abdurahmon Qurbonov

2026. № 7

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Muhandislik va iqtisodiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Muhandislik va iqtisodiyot" jurnali 26.06.2023-yildan
O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi
Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan
№S-5669245 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: №095310.

**Manzilimiz: Toshkent shahri Yunusobod
tumani 15-mavze 19-uy**

+998 93 718 40 07

<https://muhandislik-iqtisodiyot.uz/index.php/journal>

t.me/yait_2100